

İş Sağlığı ve Güvenliğinde Devlet Denetimi

Mehmet Nuri GÖRÜCÜ
İş Teftiş İstanbul Grup Başkan Yrd.
mgorucu@csgb.gov.tr

ULUSLARARASI İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KONGRESİ
6-7 Aralık 2017

İş Müfettişi Kimdir?

İş Müfettişleri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Başkanlığına bağlı, üçlü kararname ile atanan idari teftiş ve iş teftişi yetkisine sahip Bakan adına teftiş yapan kamu görevlileridir.

İŞ TEFTİŞ KURULU İDARİ YAPISI

KURUL BAŞKANI

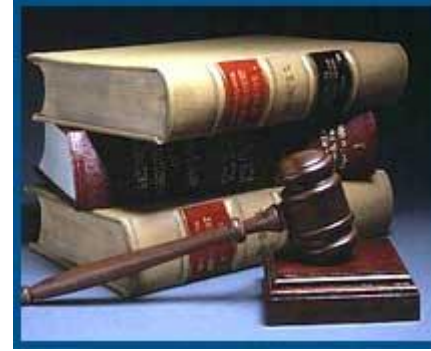

GRUP BAŞKANLIKLARI GÖREV ALANLARI

İSG Açısından Devletin Görevi

* Mevzuatı Düzenlemek

* Mevzuata Uygunluğu Denetlemek

3146 sayılı Bakanlık Teşkilat Kanunu ile İşyerlerinde İSG denetim görevi **İş Teftiş Kurulu Başkanlığına** verilmiştir.

İş Teftiş Kurulu Başkanlığının Görevi

İTKB'nin çalışma hayatıyla ilgili en temel görevi Bakan adına denetimler gerçekleştirmektir.

- Bu denetimler, mevzuat çerçevesinde programlı veya program dışı teftişler, incelemeler, soruşturmaları yapmayı ve gerekli önlemleri aldirmayı da kapsamaktadır.

- Kayıt dışı istihdamla mücadele etmek, sektörel analizlere dayalı denetimleri yürütmek ve bu konularda alınması gerekli tedbirleri önermek yine İTKB görevleri arasındadır.

*** Bu kapsamda işyerlerinin denetimi, mevzuatta öngörülen durumlarda işyerlerine süre verilmesi, idari tedbir kararları (İşin Durdurulması) alınması ve idari yaptırımların (İPC) uygulanması teftiş sürecinin birer parçasıdır.**

İş Teftişi:

Çalışma hayatı ile ilgili mevzuatın uygulanmasının

DEVLET tarafından

İZLENMESİ,

DENETLENMESİ

ve TEFTİŞ EDİLMESİDİR.

İş Teftişi:

Çalışma süreleri, ücretler, **iş sağlığı ve güvenliği**, işçilerin refahı, **çocuk ve gençlerin çalıştırılması**, kayıtdışıılık, işsizlik, istihdam ve işgücü piyasası uygulamaları gibi çalışma şartlarına ve ortamına ilişkin tüm mevzuat hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili olarak araştırma, inceleme ve denetlemeyi de kapsayan ve Devlet adına gerçekleştirilen teftiş faaliyetleri ile mevzuat ile verilen diğer teftiş faaliyetlerini ifade eder.

İş Teftişinin Bölümleri:

1) İş Sağlığı ve Güvenliği Yönünden Teftiş:

İTKB'ye bağlı teknik iş müfettişlerince (mühendislik formasyonuna sahip müfettişler tarafından yapılan) işyerlerinde İSG konularında yapılan teftiş faaliyetlerini kapsar.

2) İşin Yürütümü Yönünden Teftiş:

İTKB'ye bağlı sosyal iş müfettişlerince (hukuk, işletme, iktisat, çalışma ekonomisi lisans formasyonuna sahip müfettişler tarafından yapılan) işyerlerinde çalışma süreleri, ücretler, izinler, işsizlik, istihdam ve işgücü piyasası uygulamaları gibi çalışma şartlarına yönelik teftişleri kapsar.

İş Teftişi konusunda iki temel yaklaşım mevcuttur.

- Tepkisel (reaktif) yaklaşım
- Önleyici (proaktif) yaklaşım

İŞ TEFTİŞ YAKLAŞIMLARI:

1. **Tepkisel (Reaktif) Teftiş (Klasik Teftiş)** : İşyerlerinde İSG açısından meydana gelen iş kazaları, ortaya çıkan meslek hastalıkları ile herhangi bir öncelik ve risk grubu belirlenmeden tüm mevzuat açısından yapılan ve terk ettiğimiz denetim modelidir.
2. **Önleyici (Proaktif) Teftiş (Yeni Teftiş Anlayışı):** Kaynakları etkin ve verimli kullanmak suretiyle; ilgili tüm sosyal tarafları kapsayan, eğitim, iletişim ve bilgilendirmeye ağırlık veren, çözüm odaklı “Risk Esaslı”, “İşkolu/Sektör Esaslı” veya “Alan Esaslı” ve etkinliği salt teftiş edilen alanla sınırlı olmayan denetim modelidir.

ÖNLEYİCİ TEFTİŞ MODELİ

- Önceliklerin belirlenmesi,
- İnsan Kaynağı planlaması,
- Teftişlerin planlaması, programlanması ve uygulanması,
- Bilinç artırma faaliyetleri (kampanyalar ve eğitimler) yürütülmesi,
- Teftiş sonuçlarının paylaşılarak ileriye yönelik önlemlerin belirlenmesi

aşamalarından oluşmaktadır.

ÖNLEYİCİ TEFTİŞ YAKLAŞIMI

Başkanlığımız teftiş yaklaşımını, tepkisel denetimlerden ziyade, önleyici denetimlere ağırlık verecek şekilde değiştirmiştir.

TEPKİSEL TEFTİŞ YAKLAŞIMI

İNŞAAT
SEKTÖRÜ

TEFTİŞ
MODELİ

(2009 ÖNCESİ)

- ❑ GENEL VE KONTROL TEFTİŞLER
- ❑ BELİRLİ KONULARA ODAKLANILMADAN, TEFTİŞ ESNASINDA GÖRÜLEN MEVZUATA AYKIRILIKLARA İLİŞKİN TESPİTLER
- ❑ KONTROL TEFTİŞLERİ SONUCUNDA DEVAM EDEN AYKIRILIKLAR İÇİN İDARİ PARA CEZALARI

ÖNLEYİCİ TEFTİŞ YAKLAŞIMI

İNŞAAT
SEKTÖRÜ

TEFTİŞ
MODELİ
(2009-)

- 2009 YILINDA PİLOT UYGULAMA
Ankara, Antalya, Kocaeli, Konya,
Eskişehir ve Kayseri (6 il)

RİSK ODAKLI TEFTİŞLER:
YÜKSEKTE ÇALIŞMA

Teftişler, uzun süre “YÜKSEKTE
GÜVENLİ ÇALIŞMA“ ODAKLI
denetimler şeklinde devam etmiştir

YAPTIRIM: HAYATİ RİSKLER İÇİN
İŞİN TAMAMEN YA DA KİSMİ
DURDURULMASI + İPC

ÖNLEYİCİ TEFTİŞİN FAYDALARI

- Olumsuz olayların (İş kazaları/meslek hastalıkları) ortaya çıkmasının önlenmesine yöneliktir.
- İSG konusundaki farkındalık artmaktadır.
- Rehberlik etme sayesinde İSG'ye ilişkin işveren ve çalışan motivasyonu ve katılımı artmaktadır.
- İSG'nin sürdürülebilir olmasına katkı sağlamaktadır.

İSG YÖNÜNDE TEFTİŞ TÜRLERİ

1. PROGRAMLI TEFTİŞLER

- Programlı teftişler klasik teftiş anlayışının dışında insanı odak noktasına yerleştiren, **risk, alan ve sektör esaslı yapılan**, ilgili tüm tarafları kapsayan eğitim, iletişim ve bilgilendirmeye ağırlık veren çözüm odaklı teftişlerdir. (Bu teftiş anlayışı ağırlıklı olarak 2010 yılından itibaren uygulamaya girmiştir.)
- Programlı teftişler bilgilendirmeye ağırlık veren, çözüm odaklı teftişlerdir.
- ❖ **Bu teftişlerde mevzuatın tamamı yerine belirlenen risk esaslarına ve hedeflenen önceliklere yönelik konularda teftişler gerçekleştirilir.**

İSG YÖNÜNDEN TEFTİŞ TÜRLERİ

2. PROGRAM DIŞI TEFTİŞLER

- Başkanlığımıza ulaşan, İSG konularındaki şikayet, ihbar, iş kazası ve meslek hastalıklarından kamuoyuna yansımış olanlar* ile inceleme taleplerine yönelik yapılan inceleme teftişlerinden oluşmaktadır.
- ❖ İnsan kaynağı planlamasına göre programlı teftişler toplam teftişlerin en az %50'sini oluştururken program dışı teftişlere daha az sayıda müfettiş ayrılmaktadır.
- ❖ Programlı teftişler önleyici teftişler kapsamında iken program dışı teftişler daha çok reaktif teftiş dediğimiz bildirilen sorun üzerine yapılan teftişlerdir. Bu sebeple İTKB programlı teftişlerin yüzdesini 2010 yılından itibaren sürekli arttırmaktadır.

* 2011 yılında iş kazası incelemeleri SGK'ya devredilmiştir.

Programlı Teftiş Hazırlığı

- Programlı teftişler planlanırken, mevcut müfettiş kaynağı, SGK istatistikleri, sektörlerin İSG parametreleri (iş kazası meslek hastalığı sayıları) ve Bakanlığın teftiş politikası öncelikleri esas alınmaktadır.
- Belirlenen programlı teftişlere yönelik detaylı çalışma sonrası yıllık uygulanacak programlı teftişlerin teftiş konuları önceliklendirilmektedir. Buna göre bir denetim planlaması yapılmaktadır.
- Programlı teftişin uygulandığı saha, bu sahada yaşanan en temel İSG sorunları, programlı teftişin yapıldığı sektör/alanın mevcut İSG durumu, çalışan sayısı ve bu çalışanların profili ile seçilen alandaki hayati riskler teftiş konularının belirlenmesinde göz önünde tutulmaktadır.

Programlı Teftişlerde Uygulama

- Programlı Teftişlerde Uygulanan Yöntem; iki aşamalı teftiş yöntemidir.
- Birinci aşamada; **işyerlerinde mevzuata aykırılıklar ve eksiklikler tespit edilmekte,** eksiklikler ve bunların yasal düzenlemelere uygun olarak nasıl giderileceği konusunda eğitim ve bilgilendirme yapılmakta, **mevzuata aykırı hususların giderilmesi ve eksikliklerin tamamlanması için süre verilmektedir.** (Her şartta DEĞİL!!!*)
- İkinci aşamada ise, birinci aşamada teftişte tespit edilen eksikliklerin giderilip giderilmediği kontrol edilmekte ve **mevzuata aykırılık devam etmekte ise yaptırım uygulanmaktadır.**

* İşverenliğin teftişe karşı tutumu, işyerinin mevcut işg şartları ve Müfettişin inisiyatifli süre verme durumunda etkilidir.

İstanbul İlinde 2017 Yılında Yürütölen Programlı Teftişler

1-Yapı İşyerlerinde İSG Programlı Teftişi

2-Maden İşyerleri İSG Programlı Teftişi

3-Kimyasal Ürünlerin İmalatında İř Sağlığı ve Güvenliği Programlı Teftişi

4-Deri İmalat Sektöründe İSG Programlı Teftişi

İSG TEFTİŞİNİN ANA KONUSU

İşverenin, mevzuattan kaynaklanan önlem alma ve alınan önlemlere uyulup uyulmadığını denetleme, çalışanları karşı karşıya buldukları mesleki riskler, alınması gerekli tedbirler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirme, çalışanlara gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini verme yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğinin incelenmesidir.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ TEFTİŞİ

- Teftişler sonucu düzenlenen tutanakta, bir önceki teftişte tespit edilen mevzuata aykırılıklardan Kabahatler Kanununda belirtilen soruşturma zaman aşımı süreleri dikkate alınarak giderilmeyenler yazılır.
- Teftiş konusu ile ilgili mevzuata aykırı yeni hususlar tespit edilirse, bunlar ayrıca belirtilir.
- Teftişler sonucunda düzenlenen raporda, işyerinde mevzuata aykırılık bulunan işverene idari para cezası verilmesi istenir.
- Teftişte çalışanların yaşamı açısından hayati bir tehlike tespit edilmesi halinde tehlike giderilinceye kadar işin durdurulması istenir.

YAPTIRIMLAR

İDARİ - CEZAI - HUKUKİ

- **İDARİ YAPTIRIMLAR**
6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu
4857 sayılı İş Kanunu
(Durdurma, çalışmaktan alıkoyma (Çocuk işçi))
- **CEZAI YAPTIRIMLAR**
6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (İdari Para Cezaları)
Türk Ceza Kanunu (Hapis)
- **HUKUKİ YAPTIRIMLAR**
Borçlar Kanunu
Tazminatlar
Maddi, Manevi, Destekten Yoksun Kalma

6331 İdari Yaptırımlar

İŞİN DURDURULMASI

6331 Sayılı Kanununun 25. maddesi

- Çalışanların yaşamı için hayati risk bulunması durumunda
- Çok tehlikeli sınıfta yer alan maden, metal, yapı işleri ile tehlikeli kimyasallarla çalışılan işlerin yapıldığı veya büyük endüstriyel kazaların olabileceği işyerlerinde, risk değerlendirmesi yapılmadığının tespit edilmesi halinde iş durdurulur.
- Çok tehlikeli sınıfta yer alan ve ihale ile alınan işlerde; teknolojik gelişme, iş gücü kapasitesinin artırılması, üretim metotlarında yenilik gibi bir kısım unsurlar sağlanmadan üretim ve/veya imalat planlarına, iş programlarına aykırı hareket edilerek üretim zorlaması nedeniyle hayati tehlike oluşturacak şekilde çalışma biçimleri, işin durdurulma sebebi sayılır. **(Ek fıkra:RG-11/2/2016-29621)**

6331 Cezai Yaptırımlar

İZİNSİZ ÇALIŞMA

6645 sayılı Kanun ile 6331 sayılı Kanuna;

“İşyerinde **durdurulan işlerde izinsiz çalışma yaptıran işveren veya işveren vekillerine üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.**” hükmü eklenmiştir...

İş Müfettişi - İşyeri ve Çalışan Sayıları

- **Ülke çapındaki işyeri ve çalışan sayısı ile müfettiş sayısı arasında ters orantılı bir tablo bulunmaktadır.**
- 2016 Şubat ayı Sosyal Güvenlik Kurumu ve Devlet Personel Başkanlığı İstatistiklerine göre Ülkemizde Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıtlı **1.710.660** işyeri bulunmaktadır.
- Bu işyerlerinden yaklaşık **700.000**'i tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer almaktadır.
- **İSG denetimi yapan müfettiş sayısı 572**'dir.

İş Müfettişi - İşyeri ve Çalışan Sayıları

- Bu işyerlerinde 4/a (işçi statüsünde) 13.575.109 Zorunlu Sigortalı çalışan bulunmaktadır.
- Bu işyerlerinden 603,949'u 1 kişi
469,990'ı 2-3 kişi
273,972 adedi de 4-6 işçi istihdam etmektedir.
- 210,873 adedinden 10-49 işçi istihdam edilmektedir.
- 50 ve üzeri istihdamın bulunduğu işyeri sayısı ise 34,597'dir.
- Kamuda ise 2.680.466 memur, istihdam edilmektedir.

İş Müfettişi - İşyeri ve Çalışan Sayıları

- **ÇSGB Verilerine göre Türkiye’de**

29.000 İşyeri hekimi

95.000 İş güvenliği uzmanı ve

974 İş Müfettişi (572’si İSG denetimi yapan) bulunmaktadır.

- **İSG bakımından riski yüksek olan tehlikeli ve çok tehlikeli işyerlerinin bir yılda yaklaşık %2’sinin teftiş edilebildiği ortaya çıkmaktadır.**

6331 Sayılı Yasanın Temel Çıkış Noktası

- Bu aşamada akla gelen bir soru da bu tür bir mekanizmanın İSG teftişinde yeterli olup olmadığıdır. (Tehlikeli ve çok tehlikeli işyerlerin yılda ancak %2 'sinin denetlenebilmesi)
- 6331 sayılı Kanunun çıkış amaçlarından biri de işyerlerindeki denetim ihtiyacının ve gerekliliğinin salt devlet eliyle gerçekleştirilebilme olanağının bulunmaması aynı zamanda işin içine işverenliklerin ve İSG profesyonellerinin daha efektif bir şekilde katılımının sağlanması zorunluluğunun ortaya çıkmasıdır.

6331 Sayılı Yasanın İşverenliğe Getirdiği Yükümlülükler

- Yasanın işverenlere getirdiği en temel yükümlülük işyerlerinde İSG ile ilgili bir yönetim sistemi kurulması,
- Bu sisteme entegre İSG profesyonellerinden (İG Uzmanı ve işyeri hekimi) destek almasını ve
- Yapılacak risk değerlendirmesi çalışması ile işverenlerin kendi işyerleri özelindeki iş kazası ve meslek hastalığına neden olabilecek makine/ ekipman/hammadde/proses ve çevre kaynaklı riskleri elimine etmesini istemektir.

6331 Sayılı Yasanın İşverenliğe Getirdiği Yükümlülükler

- Yasa yapılacak İSG çalışmalarının işyerinin devamı süresince sürekli kontrol edilmesi,
- Yeni ekipman, proses, yeni imalat yöntemlerine geçişte yenilenmesini
- Sonuç olarak risk değerlendirmesinin canlı bir organizma gibi işyerinin üretim süreci devam ettiği sürece sürdürülebilir olmasını ve
- İşin asli bir parçası olduğu gerçeğinin uygulamayla da sağlanmasını gerekli kılmaktadır.

SONUÇ

Yeni Teftiş Yaklaşımı perspektifinde;

- Programlı teftiş hazırlık çalışmaları, taraflarla toplantılar, farkındalık oluşturacak etkinlikler, nihayetinde teftişler esnasında işveren ve diğer ilgililere (İG Uzmanı, İşyeri Hekimi vb.) rehberlik etme ile birlikte işyerlerinde **İSG Organizasyonu ve İSG Yönetim sisteminin kurulmasını ve sürdürülebilir olmasını sağlanmaya çalışılmaktadır.**
- 2 aşamalı yürütülen teftiş faaliyetinde asıl amaç çözüm odaklı olarak rehberlik etme ve belirlenen risklerin ortadan kaldırılması/makul düzeye indirilmesidir. Cezalandırma temel öncelik olmayıp 2. Aşamada işverenlikler tarafından giderilmeyen noksan hususlar için mevzuatın öngördüğü idari ve cezai yaptırım olarak uygulanmaktadır.
- Bununla birlikte işçilerin hayati için tehlike içeren noksanlıklar için idari tedbir olarak işyerlerinde işin durdurulması işlemi uygulanmaktadır.
- İşçi –İşveren – Devlet temel ayakları üzerinde yükselen İSG tarafların tek başına üstlenebileceği ve başarı sağlayabileceği bir alan değildir. Bu sebeple çalışma barışının korunması, istihdamın geliştirilmesi ve çalışanların sağlık ve güvenliğinin korunması toplum genelindeki İSG kültürünün geliştirilmesi ve bu üçlünün birlikte ve etkin işbirliği ile sağlanabilecek ve sürdürülebilir olabilecektir.

Teşekkürler...